

Signaaliteoreettinen kosmologia tekijäkuulttuurissa

Jussi Parikka

Erkki Kurenniemen visiot käsittelevät usein kosmologisia teemoja mutta ovat itsekin kosmologisella otteella kirjoitettuja. Hänen tavoitteensa siirtyä ruumiillisesta olemisesta virtuaaliseen dataruumiiseen heinäkuussa 2048 on ajatus, jonka järjellisyys selittyy ainoastaan suhteessa tieteisfiktioon. Puhe “singulariteetista” juontuu muun muassa Vernor Vingen kirjoituksista sekä yhtä fantastisista Ray Kurzweilin teorioista. Myös Greg Bear on inspiroinut Kurenniemeä: on olemassa muunkinlaisia olemisen muotoja kuin tämä materiaalinen “minä”, jolla on kaksi jalkaa, silmät ja korvat.

Tässä mielessä Kurenniemi ei ole pelkästään Erkki Kurenniemi, ihmisolento ja historiallinen hahmo. Hän on myös “oire”, mutta ei missään negatiivisessa mielessä. Kurenniemi on oireellinen kiinnostuksensa ja metodinsa kautta ja osana digitaalisen kulttuurin fantasioita. Hänen kiinnostuksensa kohteissa visionääriset, oudot tavat maalata digitaalinen tulevaisuus punoutuvat osaksi konkreettista teknologista ja tieteellistä tietoa ja taitoa.

Mediateoreetikot ovat usein ottaneet johtavien ajatustensa esimerkeiksi omalaatuisia henkilöitä. Saksalainen mediateoreetikko Friedrich Kittler näki tuomari Daniel Paul

Schreberissä – tärkeä hahmo myös Sigmund Freudille ja monelle muulle teoreetikolle ja kirjoittajalle – oireellisen paranoidin skitsofrenian muodon, joka ei ollut pelkkää hallusinaatiota. Kittlerille Schreberin omalaatuiset tavat nähdä maailma olivat tapa hallusinoita myös teknologista muutosta. Maailma oli muuttumassa teknologiseksi: uudet tavat tallentaa, välittää ja prosessoida tietoa olivat muuttamassa ymmärrystämme. Ehkäpä meidän onkin aina siirrettävä huomio omalaatuisiin, joskus jopa marginaalisiin hahmoihin, jotta ymmärrämme paremmin sitä muutosta, minkä keskellä me elämme.

Kurenniemen fantasiat ja teknologiset näkemykset, jotka kiehtovat monia arkistoaajattelijoita ja media-ärkeologeja, eivät kuitenkaan juonnu hallusinaatioista, vaan elämisestä osana tätä teknologista murrosta. Konkreettisten teknologisten innovaatioiden ja käytäntöjen lisäksi viimeistä viittäkymmentä vuotta on leimannut diskursiivinen tapa hahmottaa, mitä teknologinen kulttuuri tarkoittaa. Kurenniemen ajatukset löytävät kaikupohjaa monelta suunnalta: tieteisfiktioista sellaisiin filosofeihin kuin Walter Benjamin ja nykyisiin mediateoreetikoihin, kuten Wolfgang Ernstiin.

Kiinnostavaa Kurenniemen hahmossa, ajatuksissa ja arkistossa on tapa, jolla hän yhdistää kosmologiset visiot konkreettisiin teknologisiin käytäntöihin. Hänen teknologiset soittimensa DIMI-A, Dimi-O sekä vaikkapa Dimi-S ovat esimerkkejä hänen

taidostaan ymmärtää digitaalinen kulttuuri signaalien kautta. Teknologinen kulttuurimme on eräällä tavalla signaalien manipulointia: jopa taiteellisen luovuuden taustalla on hyvä annos insinööritaitoa ja ymmärrys siitä miten logiikkapiirit toimivat. Kurenniemellä tämä tietotaito kasvoi samassa tahdissa kuin tietokoneet saapuivat Suomeen: Wegematic 1000 oli ensimmäisiä koneita, joita hän pääsi käyttämään. Pian hän siirtyi käyttäjästä myös rakentajaksi. Syntetisaattorit olivat tapa ymmärtää tietokonekulttuuria. Buchlat ja Moogit olivat näyttäneet tavan, jolla signaalien modulaatio ja manipulaatio oli myös uudenlainen käytännöllinen mahdollisuus nähdä maailma: kaikki on signaaleja, jopa oma ruumiillisuutemme.

Yksi Friedrich Kittlerin johtavista ajatuksista oli, että toisen maailmansodan jälkeinen teknologinen kulttuurimme perustui sotateknologioiden väärinkäyttöön. Kittler tarkoitti tällä provosoivalla lausumalla, että suuri osa esimerkiksi musiikki- ja studioteknologioista perustui teknologisiin innovaatioihin, jotka juontuivat sodasta. 1950-luvun avant-garde-kulttuuri, sekä 1960-luvulla syntynyt brittiläinen rock-kulttuuri käyttivät hyväkseen myös erilaisia Saksasta tuotuja teknologioita. Ilman sotaa ei olisi ollut Abbey Roadin studioita eikä "Yellow Submarinea" (laulu, joka omalla tavallaan juontuu tietenkin merisodasta).

Vaikka Suomen tapauksessa tällainen linkki ei ole ehkä yhtä suora, on mielenkiintoista, kuinka Kurenniemen työ resonoi laajempien trendien kanssa. Hänen tapansa työskennellä niin analogisten kuin digitaalisten teknologioiden kanssa osoittaa, miten hänen myöhemmät visionsa dataruumiista eivät ole redusoitavissa pelkkään digitaalisen ihailuun. Kurenniemi oli laajemmin kiinnostunut, kuinka teknologiat pohjustavat maailma-suhdettamme. Hän on tee-se-itse-tyylinen tekijä, mutta myös kiinnostunut tämän ruohonjuuritason suhteesta laajempiin tieteellisiin diskursseihin, kvanttiteoriasta muihin kosmologisiin visioihin. Kurenniemi puhuu tästä teemasta Mika Taanilan haastattelussa, liittäen sen länsimaiseen musiikkidiskurssiin. Kurenniemi muistuttaa, kuinka vielä eurooppalaisen modernisminkin keskellä, osana avant-gardea, säilyi romanttinen ajatus Ideasta ja nerokkaasta Säveltäjästä. Kurenniemi kuitenkin kertoo itse olevansa lähempänä populaarikulttuuria ja sen tekniikoista: kaikki alkaa erilaisista tavoista kommunikoida, sekä ihmisten ja teknologioiden suhteisiin liittyvistä niin sanotuista mikrotekniikoista. Musiikki nivoutuu konkreettisten ja jopa taktiilisten tekniikoiden, kuten nauhan leikkaamisen kautta osaksi elettyä sosiaalisuutta. Jopa Kurenniemelle Idea tuntuu seuraavan konkreettisia arkipäiväisiä teknologioita ja tekniikoita.

Viime vuosien aikana ns. tekijäkulttuuri – Maker Culture – on saanut huomiota ympäri maailmaa. Tekijäkulttuuri viittaa erilaiseen tapaan lähestyä tekemistä, ikään kuin ei-

ammattilaisen perspektiivistä. Se tarkoittaa nikkarointia ja avoimen lähdekoodin ja laitteiston (hardware) perustavaa asemaa, sekä minkä tahansa rakentelua: vaatteiden, autojen, tietokoneiden, lelujen jne.. Kurenniemi sopii tähän kontekstiin erinomaisesti, mutta osoittaa myös, miten paradoksaalinen hahmo hän on. Hänelle tee-se-itse, DIY, on myös tieteellisen tason ohjenuora, hän ei koskaan viihtynyt liian kauaa yliopistolla. Hän on hakkeri niin teknologian kuin tieteenkin suhteen.

Media-ärkeologi Erkki Huhtamo on kirjoittanut taiteilija Paul Demarinista eräänlaisena "thinkerer"-hahmona. Thinkerer on uusiosana, ja yhdistelmä sanoista "thinking" ja "tinkering". Suomeksi voisimme sanoa sen olevan "ajattelijan" ja "nikkaroijan" yhdistelmä. Olisiko Kurenniemi myös tällainen "thinkerer"? Ehkäpä hänen tapansa rakentaa koneita, nikkaroida ja samalla muodostaa koko kosmologinen visionsa osaksi tätä arkipäiväistä taitoa ja käytännön innostusta, on tärkeä hänen oireellisuutensa kannalta. Kurenniemi on monen digitaalisen kulttuurin diskurssin ja käytännön risteyksessä: suuria visioita, mutta myös tekijäkulttuuriin kuuluvaa arkipäiväisyyttä. Hänen tapansa lähestyä maailmaa arkistollisesti on osa tätä arkipäiväisyyttä: huomio keskittyy jokaiseen pienimpäänkin yksityiskohtaan. Pienimmässä yksityiskohdassa, arkipäiväisimmässä tekniikassa, piilee kokonainen universumi.